

Nr 17

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stödet åt lin- och hamphanteringen under budgetåret 1960/61 jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 4 mars 1960 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 67, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att medge Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för stöd åt odlingen och beredningen av lin och hampa under regleringsåret 1960/61 i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen.

I samband härmed har utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 558 av herr *Oswald* och herr *Ohlsson, Ebbe*, samt II: 689 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl., i vilka motioner yrkats, att riksdagen måtte besluta att pristillägg för linfiber under budgetåret 1960/61 skall utgå med oförändrat 79 öre per kg för en stödberättigad kvantitet av 1 325 ton, samt att medelsbehovet till stödjande av odlingen och beredningen av lin och hampa under sagda budgetår skall beräknas till samma belopp som för innevarande budgetår eller 1 750 000 kronor.

Beträffande de skäl, som av motionärerna anförts till stöd för yrkandet, får utskottet hänvisa till motionen II: 689.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln under reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område (p. 29) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild framställning i ämnet, beräkna till stödet åt lin- och hamphanteringen under budgetåret 1960/61 ett belopp av 1 750 000 kr.

Beräkningen av nämnda belopp grundade sig på i förhållande till innevarande budgetår oförändrade pristillägg av 79 resp. 94,5 öre per kg stödberättigad lin- och hampfiber samt på samma stödberättigade kvantiteter som tidigare eller 1 325 ton spinnbar linfiber och 720 ton spinnbar hampfiber. Bidragskostnaderna för lin beräknades till 1 046 750 kr., vartill kom liksom för innevarande budgetår 19 000 kr. för odlingsförsök m. m., samt för hampa till 680 400 kr.

Genom beslut den 28 maj 1959 anbefalldes Kungl. Maj:t statens jordbruksnämnd att före den 1 februari 1960 till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för Hallands läns linodlareförenings ekonomiska ställning och föreningens möjligheter till fortsatt verksamhet ävensom, efter samråd med

arbetsmarknadsstyrelsen i vad på styrelsen ankommer, med de förslag, som därav må föranledas.

I en den 26 januari 1960 dagtecknad skrivelse har *statens jordbruksnämnd* framlagt förslag om pristillägg för lin- och hampfiber av 1960 års skörd, m. m. samt hemställt, att under reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1960/61 såsom delpost för stöd åt odlingen av lin och hampa upptages ett belopp av 1 750 000 kr.

Över jordbruksnämndens skrivelse har, efter remiss, utlåtanden avgivits av *statskontoret* och *arbetsmarknadsstyrelsen*.

I skrivelse den 2 februari 1960 har *jordbruksnämnden* framlagt, såvitt nu är i fråga, förslag angående stödet åt 1960 års skörd av spånadslin.

Vidare har *Svenska textilarbetareförbundet* i skrift den 12 februari 1960 anhållit om utredning av vissa frågor rörande besparingsåtgärder vid linberedningsverket i Laholm.

I propositionen lämnas å s. 3—9 en närmare redogörelse för jordbruksnämndens framställningar i ärendet samt däröver avgivna yttranden, var- till utskottet tillåter sig hänvisa.

Departementschefen har anfört följande.

»Grunderna för fortsatt stöd åt odlingen och beredningen av lin och hampa från och med 1957 års skörd behandlades vid 1956 års riksdag (prop. 1956: 38; JoU 6; rskr. 130). Vissa ändringar i och kompletteringar av sagda grunder beslutades av 1957 års riksdag (IX ht 1957, p. 108; prop. 1957: 147; JoU 31; rskr. 338). Linberedningsverksamheten är koncentrerad till Hallands läns linodlareförenings verk i Laholm. Beredning av hampa sker endast vid Gotlands hampodlareförenings verk i Visby. Det årliga stödet lämnas i form av ett pristillägg till beredningsverken, vilket utgår per kilogram spinnbar fiber upp till en totalkvantitet av 1 325 ton linfiber och 720 ton hampfiber. För 1959 års skörd utgör pristilläggen för lin- och hampfiber 79 respektive 94,5 öre per kilogram stödberättigad kvantitet. Härutöver har både linodlareföreningen och hampodlareföreningen erhållit lån ur hemslöjdslånefonden. Enligt beslut av 1959 års riksdag (prop. 1959: 147; JoU 29; rskr. 283) kan föreningarna medges uppskov med erläggande av de under åren 1959—1963 till betalning förfallande amorteringarna på och räntorna för de föreningarna ur hemslöjdslånefonden beviljade lånen. Linodlareföreningen har vidare genom nyssnämnda beslut av 1959 års riksdag av då influtna och för annat ändamål ej disponerade införselavgiftsmedel för bruna bönor, arter och hampfrö erhållit ett belopp av 250 000 kronor som bidrag till täckande av det inkomstbortfall för föreningen, som uppstått till följd av 1958 års svaga linskörd.

Vid behandlingen av det fortsatta statliga stödet åt linhanteringen och den i samband därmed gjorda granskningen av Hallands läns linodlareförenings ekonomiska ställning uttalade jag i propositionen 1959: 147, utan erinran från riksdagens sida, att jag efter övervägande av alla de olika faktorer, som framkommit i ärendet, och med hänsyn till det tryckta arbetsmarknads-

läget funnit det befogat att tills vidare under ytterligare något år fortsätta med det statliga stödet åt linhanteringen. I anslutning härtill anbefalldes Kungl. Maj:t statens jordbruksnämnd att före den 1 februari 1960 till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för linodlareföreningens möjligheter till fortsatt verksamhet ävensom, efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen i vad på styrelsen ankommer, med de förslag, som därav kunde föranledas.

Den av jordbruksnämnden i anledning härav nu redovisade undersökningen visar, att linodlareföreningens ekonomiska ställning per den 1 november 1959 var oförändrad i förhållande till läget den 31 december 1958 samt att överensstämmelse i huvudsak föreligger mellan verksamhetsresultatet för sistlidna år och den driftsbudget, som redovisades i propositionen 1959: 147. Vad gäller linodlareföreningens fortsatta arbetsmöjligheter har jordbruksnämnden bland annat erinrat om att föreningen genom den avskrivning av tidigare beviljat statslån å 1 miljon kronor, som 1959 års riksdag medgivit och som förutsattes skola ske vid bokslutet den 31 mars 1960, kommer att få sitt framtida årliga avskrivningsbehov avsevärt minskat. Vidare har nämnden som en för föreningen positiv faktor framhållit, att priserna på linfiber stigit inte obetydligt under hösten 1959 och att med hänsyn till förhållandena på linmarknaden i såväl Väst- som Östeuropa en återgång till de dessförinnan exceptionellt låga fiberpriserna åtminstone under de närmaste två åren inte synes sannolik. Även avsättningen av den svenska fiberproduktionen synes säkrad genom utfästelser från spinneriernas sida om en treårig förlängning av det år 1961 utlöpande ramavtalet på området. Vad gäller föreningens verksamhet under år 1960 pekar nämnden vidare på ett av föreningen träffat avtal om försäljning av linagnmjöl till förhållandevis gynnsamt pris. Å andra sidan föreligger för detta år vissa kostnadsfördyrande faktorer. Föreningen har sålunda ansett det nödvändigt — för att återvinna arealer, som förlorades våren 1959 i samband med oklarheten om detta års odlingsvillkor — att höja odlarpriset på lindhalm. Nämnden anför vidare bland annat den kostnadsstegring, som inträffat eller kan komma att inträffa till följd av införandet av den allmänna varuskatten och av lönenivåns utveckling.

Såvitt jordbruksnämnden på grundval av föreliggande material kunnat bedöma, har nämnden funnit, att linodlareföreningen bör ha goda möjligheter att under år 1960 fortsätta sin verksamhet med tillhjälp av ett statsstöd inom ramen för 1956 års principbeslut om det fortsatta stödet åt linhanteringen. Till belysning av storleken av prisskyddet för linfiber har nämnden upplyst, att hittills utgående statsbidrag utgör 31,5 procent av medelförsäljningspriset. Som jämförelse har nämnden vidare anført, att gränsskyddet exklusive kompensationsavgifter och dylikt för vegetabilier per den 1 september 1959 beräknats till 42,6 procent och att prisskyddet för linfiber vid normal skörd sålunda väl rymmes inom den ram, som anges av stödet åt andra vegetabilieprodukter.

Med hänsyn till bland annat vad som i ärendet uppgivits beträffande linodlareföreningens nuvarande ekonomiska ställning och de faktorer, som på-

verkar föreningens fortsatta arbetsmöjligheter, har jag ansett mig böra tillstyrka, att det statliga stödet åt linhanteringen tills vidare under ytterligare något år bibehålles. Med bland annat samma utgångspunkter har jag emellertid funnit mig böra föreslå, att det statliga pristillägget för linfiber från nuvarande belopp å högst 79 öre per kilogram sänkes till högst 61 öre per kilogram för 1960 års skörd.

I likhet med jordbruksnämnden har jag ej funnit anledning att nu föreslå någon ändring av grunderna för det årliga statsstödet till hamphanteringen.

Med utgångspunkt från ett högsta pristillägg för linfiber av 61 öre per kilogram och för hampfiber av oförändrat 94,5 öre per kilogram samt oförändrade stödberättigade kvantiteter av 1 325 ton linfiber och 720 ton hampfiber kan bidragskostnaderna för budgetåret 1960/61 beräknas till 808 250 kronor för lin och 680 400 kronor för hampa. Till nu sagda belopp kommer bidrag till vissa odlingsförsök m. m. till ett sammanlagt belopp av 19 000 kronor. Det totala medelsbehovet under budgetåret 1960/61 för stödjande av odlingen och beredningen av lin och hampa kan med hänsyn till vad jag sålunda anfört beräknas till avrundat 1 500 000 kronor. De för stödet erforderliga medlen bör liksom hittills utgå ur det under nionde huvudtiteln upptagna reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I det under sagda anslag för budgetåret 1960/61 äskade beloppet har medel redan beräknats för nu ifrågavarande ändamål.

I anslutning till beslut av 1957 års riksdag (JoU 1957: 31; rskr. 338) har till stöd för spånadslinodlingen genom omhändertagande och avyttring av spånadslinfrö utgått medel ur en av jordbruksnämnden förvaltd linoljekassa. För 1959 års skörd av spånadslinfrö har gällt ett av Kungl. Maj:t fastställt garantipris av 70 öre per kilogram, avseende leverans från odlare av frö med 18 procent vattenhalt och 96 procent renhet. Prisgarantien begränsar sig till en kvantitet av högst 2 000 ton spånadslinfrö av nyssnämnd kvalitet.

Jordbruksnämnden har nu föreslagit, att garantipriset för spånadslinfrö av 1960 års odling höjes till 75 öre per kilogram. I övrigt föreslås stödet skola utgå efter oförändrade grunder. Mot förslagen har jag intet att erinra. Kungl. Maj:t har också tidigare denna dag fastställt det föreslagna garantipriset å 75 öre per kilogram och förordnat om begränsning av prisgarantien till oförändrat högst 2 000 ton spånadslinfrö. För infriande av garantien torde liksom för 1957—1959 års skördar få tagas i anspråk medel ur jordbruksnämndens omförmälda linoljekassa.

I detta sammanhang torde böra erinras om att vid den gränsdragning mellan jordbruks- och industrivaror, som gjorts i konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, lin och hampa har hänförs till industrisektorn. Detta innebär bland annat, att de i konventionen intagna särskilda reglerna om inskränkning i rätten att använda statliga stödåtgärder äger tillämpning beträffande nämnda produkter. Såsom chefen

för handelsdepartementet anført i propositionen 1960: 25 angående godkännande av Sveriges anslutning till sagda konvention kan det ur nämnda synpunkt visa sig nödvändigt att ompröva frågan om det stöd, som för närvarande utgår i vårt land för odling och beredning av lin och hampa. Frågan kräver emellertid särskild utredning.

Med anledning av vad nu anförs vill jag meddela min avsikt att senare föreslå Kungl. Maj:t att uppdraga åt statens jordbruksnämnd att närmare utreda frågan om det statliga stödet åt lin- och hamphanteringen efter Sveriges anslutning till den Europeiska frihandelssammanslutningen samt framlägga de förslag, som utredningen kan föranleda. I samband härmed bör nämnden givetvis även ingående undersöka lin- och hampodlareföreningarnas möjligheter i övrigt till fortsatt verksamhet.»

Utskottet. I förevarande proposition har Kungl. Maj:t förordat, att det statliga stödet åt linhanteringen skall bibehållas tills vidare under ytterligare något år. Under åberopande av att de ekonomiska förutsättningarna för linodlareföreningen för närvarande synes något gynnsammare än tidigare har emellertid förordats, att det statliga pristillägget för linfiber skall sänkas från nuvarande belopp å högst 79 öre per kilogram till högst 61 öre per kilogram för 1960 års skörd. Den stödberättigade kvantiteten har däremot upptagits till oförändrat 1 325 ton linfiber. I motionerna I: 558 och II: 689 har framhållits, att en sänkning av stödet med 18 öre per kilogram fiber skulle vara ägnad att äventyra spånadslinodlingens bibehållande. På den grunden har motionärerna yrkat, att pristillägget för linfiber av 1960 års skörd skall utgå med oförändrat 79 öre per kilogram och att kostnaderna för statsstödet till linodling skall för budgetåret 1960/61 beräknas till ett cirka 250 000 kronor högre belopp än vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Enligt vad som upplysts för utskottet har linberedningsverket i Laholm för närvarande medelsreserver tillgängliga, som överstiger det belopp varmed det statliga stödet skulle minska vid bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag. För övrigt påverkar icke sänkningen av pristillägget den höjning av odlarpriset på linhalm av 1960 års skörd som linodlareföreningen beslutat. Vid angivna förhållanden kan utskottet icke dela de farhågor beträffande verkningarna av Kungl. Maj:ts förslag som uttalats i förenämnda motioner. Enligt utskottets uppfattning bör de möjligheter som finns att utan skadliga verkningar begränsa statens utgifter tillvaratagas. På denna grund biträder utskottet vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om det statliga stödet till linhanteringen och avstyrker följaktligen av samma skäl det motionsvis framförda yrkandet om oförändrat pristillägg av 79 öre per kilogram linfiber av 1960 års skörd.

Kungl. Maj:ts förslag om oförändrat stöd till odlingen av hampa tillstyrker utskottet. Med utgångspunkt från ett högsta pristillägg för linfiber av 61 öre per kilogram och för hampfiber av 94,5 öre per kilogram samt oförändrade stödberättigade kvantiteter av 1 325 ton linfiber och 720 ton hampfiber kan bidragskostnaderna för budgetåret 1960/61 beräknas till 808 250

kronor för lin och 680 400 kronor för hampa. Utskottet tillstyrker vidare, att för bidrag till vissa odlingsförsök m. m. beräknas ett sammanlagt belopp av 19 000 kronor. Det totala medelsbehovet under budgetåret 1960/61 för stödjande av odling och beredning av lin och hampa kan med hänsyn härtill beräknas till avrundat 1 500 000 kronor. Ifrågavarande stöd bör utgå av tillgängliga medel under det å nionde huvudtiteln upptagna reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

I förevarande proposition har anmälts, att Kungl. Maj:t fastställt garanti-priset för spånadslinfrö av 1960 års odling till 75 öre per kilogram, vilket innebär en höjning med 5 öre per kilogram. Garantien avser leverans från odlare av frö med 18 procent vattenhalt och 96 procent renhet och begränsar sig till en kvantitet av högst 2 000 ton spånadslinfrö av nyssnämnd kvalitet. Utskottet tillstyrker, att — liksom för 1957—1959 års skördar — för infriande av garantien medel får tagas i anspråk ur den av jordbruksnämnden förvaltade linoljekassan.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 558 och II: 689, såvitt nu är i fråga, medge Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för stöd åt odlingen och beredningen av lin och hampa under regleringsåret 1960/61 i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder som angivits i det föregående;

2) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 558 och II: 689, såvitt nu är i fråga, besluta att ett belopp av 1 500 000 kronor får tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål av tillgängliga medel under det å nionde huvudtiteln upptagna reservationsanslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Stockholm den 29 mars 1960

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Anderberg, Bertil Andersson, Eskilsson, Nils Hansson, Hermansson*, Mossberger, Gunnar Berg, Hedström, Jonasson och Uno Olofsson;

från andra kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Andersson i Hyssna, Jonsson i Strömsund, Sköld, Lindström, herrar Rimås, Jönsson, Agerberg*, Nilsson i Bästekille och Åhman.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Eskilsson, Nils Hansson, Hermansson, Jonasson, Uno Olofsson, Pettersson* i Dahl, *Rimås, Agerberg, Nilsson* i Bästekille och *Åhman*, vilka ansett att

dels de tre första styckena i utskottets utlåtande bort ersättas med text av följande lydelse:

»I förevarande proposition har Kungl. Maj:t förordat, att det statliga stödet åt linhanteringen skall bibehållas tills vidare under ytterligare något år. Under åberopande av att de ekonomiska förutsättningarna för linodlareföreningen för närvarande synes något gynnsammare än tidigare, har emellertid i propositionen föreslagits att det statliga pristillägget för linfiber skall sänkas från nuvarande belopp å högst 79 öre per kilogram till högst 61 öre per kilogram för 1960 års skörd. Den stödberättigade kvantiteten har däremot upptagits till oförändrat 1 325 ton linfiber. Enligt utskottets mening skulle en sänkning av stödet med 18 öre per kilogram fiber vara ägnad att äventyra spånadslinodlingens bibehållande, och anser sig därför icke kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, såvitt nu är i fråga. Visserligen har det upplysts för utskottet, att linberedningsverket i Laholm för närvarande har medelsreserver tillgängliga, som överstiger det belopp varmed det statliga stödet skulle minska vid bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Det kan emellertid icke anses rimligt att verket förbrukar sina reserver, varigenom den fortsatta verksamheten skulle äventyras.

Utskottet delar helt de synpunkter på linodlingens betydelse som framförts i motionerna I: 558 och II: 689. Linfibern är sålunda den enda textilråvara som kan framställas inom landet i tillräcklig omfattning för att i ett avspänningsläge täcka det militära och civila behovet av så viktiga varor som pressningsduk, brandslang, tältduk och skotråd. Upprätthållandet av en inhemsk linproduktion framstår därför från beredskapssynpunkt såsom nödvändig. Den av statens jordbruksnämnd utförda, i propositionen redovisade undersökningen av linodlareföreningens ekonomiska ställning visar att föreningen knappast torde ha möjlighet att bära den betydande sänkning av statsstödet, som föreslagits i propositionen. Ett nedläggande av linberedningsverket i Laholm skulle även innebära att all linodling i landet skulle upphöra. Det är i det sammanhanget även värt att notera, att — som motionärerna visat — om en normal spånadslinodling på 2 800 hektar ersättes av annan vegetabilieproduktion, skulle en merkostnad på cirka 500 000 kronor per år uppkomma för stödet åt den senare, eftersom stödet för densamma för närvarande är 163 kronor 50 öre högre per hektar än stödet till spånadslinodlingen. Vidare bör understrykas den stora betydelse ur sysselsättningsynpunkt som linberedningsverket med sina cirka 275 anställda har för berörda del av Halland.

Mot denna bakgrund anser sig utskottet böra tillstyrka det motionsvis framförda förslaget att pristillägget för linfiber av 1960 års skörd skall

utgå med oförändrat 79 öre per kilogram för en stödberättigad kvantitet av 1 325 ton.

Då utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om oförändrat stöd till odlingen av hampa, kan, med utgångspunkt från ett högsta pristillägg för linfiber av 79 öre per kilogram och för hampfiber av 94,5 öre per kilogram samt oförändrade stödberättigade kvantiteter av 1 325 ton linfiber och 720 ton hampfiber, bidragskostnaderna för budgetåret 1960/61 beräknas till 1 046 750 kronor för lin och 680 400 kronor för hampa. Utskottet tillstyrker vidare att för bidrag till vissa odlingsförsök m. m. beräknas ett sammanlagt belopp av 19 000 kronor. Det totala medelsbehovet under budgetåret 1960/61 för stödjande av odling och beredning av lin och hampa kan med hänsyn härtill beräknas till avrundat 1 750 000 kronor. De för stödet erforderliga medlen bör utgå av tillgängliga medel under det å nionde huvudtiteln upptagna reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.»

dels ock utskottets hemställan bort lyda sålunda:

»1) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 558 och II: 689, såvitt nu är i fråga, medge Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för stöd åt odlingen och beredningen av lin och hampa under regleringsåret 1960/61 i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder som angivits i det föregående;

2) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 558 och II: 689, såvitt nu är i fråga, besluta att ett belopp av 1 750 000 kronor får tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål av tillgängliga medel under det å nionde huvudtiteln upptagna reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.»